

№ 57/6 «19» жовтня 2021 року

**Голові Комітету Верховної Ради
України з питань антикорупційної
політики
Анастасії Радіній**

Шановна Анастасіє Олегівно!

На розгляді Комітету з питань антикорупційної політики знаходиться Проект Закону "Про внесення змін до частини 5 статті 45 Закону України "Про запобігання корупції" щодо усунення невизначеності обов'язків членів органів адвокатського самоврядування стосовно заповнення та подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування" (реєстраційний номер 3602) (далі – Проект Закону), метою якого є усунення невизначеності стосовно наявності чи відсутності обов'язків щодо заповнення та подання декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Частина правок поданих при підготовці Проекту Закону до другого читання стосується членів Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату (далі – ВККН). При опрацюванні Проекту Закону просимо врахувати наступні особливості роботи ВККН:

1. Відповідно до статті 10 Закону України «Про нотаріат», ВККН утворюється при Міністерстві юстиції України.

А) для визначення **рівня професійної підготовленості** осіб, які мають намір займатися нотаріальною діяльністю.

При цьому електронна система кваліфікаційного іспиту **повністю усуває** можливості як кожного члена ВККН індивідуально, так і в цілому, як орган, втручання у хід та результати іспиту, результат видає електронна система;

Б) для **розгляду подань**, наділених повноваженнями їх вносити суб'єктів, про наявність обґрунтованих підстав для анулювання свідчення про право на зайняття нотаріальною діяльністю.

Саме по собі рішення ВККН не наділяє особу правом на зайняття нотаріальною діяльністю та не анулює таке право.

На підставі рішення ВККН Міністерство юстиції України видаються **накази**.

2. Процедура делегування нотаріусів до складу ВККН на сьогодні досить складна та усуває можливості відбору до ВККН випадкових недобросовісних осіб, які не користуються повною підтримкою громади. Персональний склад ВККН затверджується наказом Міністерства юстиції України.

Крім того, якщо членом ВККН є нотаріус, такому нотаріусу важливо зберегти авторитет щоб продовжувати в подальшому після завершення каденції у ВККН займатися нотаріальною діяльністю та обиратися до ряду органів Нотаріальної палати України (далі – НПУ). Будь яка корупційна діяльність члена комісії призводить до відкликання, а також втрати авторитету, ділової репутації як нотаріуса, а відповідно і втрат у його професійній діяльності.

Члени ВККН працюють на громадських засадах.

Саме включення до складу ВККН нотаріусів забезпечує баланс взаємоконтролю МЮУ та нотаріальної спільноти, в тому числі і від корупційних чинників.

3. Особливістю нотаріусів у контексті розгляду питання обов'язкового е-декларування є **система податкової звітності та оподаткування доходів.**

Нотаріуси знаходяться на загальній системі оподаткування.

Всі грошові надходження (вал) за цілий податковий рік сумуються, від них віднімаються всі документально підтверджені витрати на здійснення професійної діяльності (оренда, зарплата працівників, бланки, реєстри, опалення, ліцензійні програми, інші численні витрати), і визначається чистий дохід **за рік.**

Цей дохід декларується до 01 травня року наступного за звітним.

З доходу сплачуються: 18% податок з доходів фізичних осіб; 1,5 % військового збору; 22% єдиний соціальний внесок. В сумі майже 40%.

З цього моменту нотаріус отримує підстави офіційно підтвердити власні доходи за минулий податковий рік.

Протягом року на рахунки нотаріусів надходять:

- плата від вчинення нотаріальних дій;
- адміністративний збір,
- плата за правові послуги.

Разом з тим нотаріуси вчиняють такі нотаріальні дії, які називаються:

-прийняття грошових коштів у депозит нотаріуса для виконання зобов'язань сторін. На жаль окремих депозитних рахунків для цього не існує, і ці кошти заходять на рахунки нотаріусів, але не є їх доходом, оскільки призначені для перерахуванням іншим особам за належністю.

Крім того, нотаріуси щоб не змушувати громадян стояти в чергах у банках у умовах карантину сьогодні дуже активно використовують сервіс Приватбанку «Нотаріальні платежі», сплачуючи адмінзбори, плату за довідки, витяги, податки, єдиних соціальний внесок, військових збір при вчиненні нотаріальних дій від імені фізичних та юридичних осіб через власну картку (рахунок) у Приватбанку. Таким чином через рахунок нотаріуса проходять значні суми коштів.

Рахунки нотаріуса використовуються **транзитом.**

Розмежувати це в цілях подання електронних декларацій є неможливо.

Отже,

- нотаріуси як члени ВККН позбавлені можливості корупційних діянь через систему взаємоконтролю Міністерства юстиції України та нотаріальної спільноти, а також електронну систему проведення іспитів;

- у нотаріусів відсутня можливість щомісячно визначати дохід, а відповідно обґрунтовано та достовірно декларувати зміни у майновому стані у встановлені строки;

- надходження разового платежу у значному розмірі (наприклад оплата за посвідчення договорів відчуження земельних ділянок, або комплексу об'єктів нерухомості разовими платежами) породжує необхідність його задекларувати та, водночас, неможливість декларування такої суми без річного декларування (мінусування витрат, сплати податків);

- використання рахунків нотаріусів для депозитних операцій надасть підстави для постійних перевірок цих депозитних операцій, при чому нотаріус за розголошення відомостей про вчинені нотаріальні дії потрапляє під санкцію анулювання свідоцтва про право на зайняття нот діяльністю, а без розголошення нотаріальної таємниці буде притягуватись до відповідальності за неподання змін про майновий стан;

- використання сервісу «Нотаріальні платежі» нотаріусом викликатиме питання при електронному декларуванні;

- відсутня можливість подання змін до декларації про зменшення задекларованих надміру доходів, що виявиться за результатами річного декларування, і знову ж тягне за собою відповідальність.

За таких умов:

1. Найкращі нотаріуси, цінуючи репутацію, щоб не ризикувати професією через неможливість забезпечення правильного декларування у зв'язку з загальною системою оподаткування та депозитними операціями **не будуть балотуватися та обиратися до ВККН.**

2. За технічні помилки при декларуванні нотаріуси можуть бути піддані тиску і шантажу, іншому сторонньому впливу, відповідно законодавча ініціатива **навпаки** створить підґрунтя для корупційного впливу на ВККН.

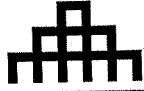
Просимо про урахування наведених аргументів *про об'єктивну неможливість електронного декларування приватними нотаріусами* для збереження можливості залучення до роботи у ВККН при Міністерстві юстиції України, а в подальшому і при НПУ, як самоврядній (саморегульованій) організації, найкращих представників нотаріальної спільноти.

Додатки:

1. Висновок Федеральної палати нотаріусів Федеративної Республіки Німеччини від 17.10.2021р. – на 4 арк.
2. Лист Проекту ЄС «ПРАВО-JUSTICE» - на 1 арк.

З повагою
Президент

Воладимир МАРЧЕНКО

PRAVO-JUSTICE

Розглядаючи питання вимог, які встановлюються до членів Вищої кваліфікаційної комісії нотаріату, які є нотаріусами, зокрема антикорупційних, Проектом було розглянуто досвід Литви та Болгарії.

Зокрема, закон Литовської республіки Про Нотаріат передбачає наступні вимоги до нотаріусів, які є членами Атестаційної комісії нотаріусів:

- В атестаційну комісію можуть бути призначені нотаріуси, які здійснюють нотаріальну діяльність не менше п'яти років;
- Не можуть бути призначені членами Атестаційної комісії нотаріуси щодо яких відкрито дисциплінарне провадження.

Члени Атестаційної комісії нотаріусів призначаються Радою (Президіумом) Нотаріальної палати на чотири роки. Член Ради Нотаріальної палати не може бути обраний членом Атестаційної комісії. Атестаційна комісія нотаріусів складається виключно з нотаріусів.

Закон Литовської республіки Про запобігання корупції не містить норм, які передбачають спеціальну антикорупційну перевірку або декларування для членів Атестаційної комісії нотаріусів.

Що стосується Болгарії, відповідно до Закону про нотаріусів та нотаріальну діяльність, кваліфікаційна комісія нотаріусів складається з представника Міністерства юстиції, двох нотаріусів, судді та представника академічної спільноти (викладача цивільного права). Нотаріуси призначають до кваліфікаційної комісії за рішенням Ради нотаріусів.

Закон не містить окремих вимог до нотаріусів, які призначаються до складу кваліфікаційної комісії, окрім тих, яким повинні відповідати особи, що мають намір здійснювати нотаріальну діяльність. Однією з умов для здійснення нотаріальної діяльності є особиста та професійна доброчесність. Ця вимога вважається порушеною, якщо особа була засуджена до позбавлення волі за умисний злочин, щодо неї було відкрито провадження у справі про неплатоспроможність або її було оголошено банкрутом.

2 Maidan Nezalezhnosti,

Kyiv, 01001, Ukraine

Phone: +38 095 500 70 44

Email: office@pravojustice.eu

www.pravojustice.eu

THIS PROJECT IS FUNDED BY
THE EUROPEAN UNION

Gutachten zu einer Anfrage der Notarkammer der Ukraine

Das Verfahren der Zulassung zum Notarberuf und zur Kontrolle der hieranbeteiligten Organe und Personen in Deutschland

Vorbemerkung

In Deutschland kann man sich nicht unmittelbar nach Ablegung der beiden juristischen Staatsexamen um eine Ernennung zum Notar bewerben. Anders als ein Absolvent, der unmittelbar nach der Ablegung der beiden deutschen Examina zum Richter oder Staatsanwalt ernannt oder als Rechtsanwalt zugelassen werden kann, muß ein Notar vor seiner Ernennung eine zusätzliche Anwärterzeit von mindestens drei Jahren in einem Notariat absolvieren. Hierzu bewirbt er sich bei der regionalen Notarkammer um eine Stelle als Notaranwärter. Wird er von der regionalen Kammer in den Anwärterdienst übernommen, steht seine spätere Ernennung zum Notar - von wenigen Ausnahmen abgesehen - fest.

Das Auswahlverfahren findet also bei uns bereits bei der Ernennung zum Notaranwärter (Notarassessor) statt. Meine nachfolgenden Ausführungen beziehen sich infolgedessen auf dieses Verfahren.

1. Welches Organ entscheidet in Deutschland über die Qualifikation einer Person, die sich um eine Ernennung zum Notar bewirbt?

Die Anzahl der Notarstellen ist bei uns für jeden regionalen Kammerbezirk festgelegt. Die Festlegung erfolgt durch das Justizministerium des betreffenden Bundeslandes in Abstimmung mit der regionalen Kammer. Die Kammer ermittelt jährlich, wieviele dieser Notarstellen nach Ablauf der nächsten drei Jahre voraussichtlich frei werden. Danach richtet sich die Anzahl der jährlich zur Verfügung stehenden Stellen für die Neueinstellung von Notarassessoren.

Grundsätzlich kann sich jeder Absolvent der beiden juristischen Examina für eine solche Stelle bewerben. Es dürfen aber nur diejenigen Bewerber eingestellt werden, die die besten Examina vorweisen können (§ 7 Abs. 2 Bundesnotarordnung (BNotO)). Die Ernennung erfolgt gemäß § 7 Abs. 3 BNotO durch das Justizministerium des betreffenden Bundeslandes nach Anhörung der Notarkammer.

Anmerkung:

In der Praxis wird die Entscheidung des Ministeriums durch die Kammer vorbereitet. Die Bewerber, die nach den Ergebnissen ihrer Examen für eine Einstellung in Betracht kommen, werden von einem hierfür gebildeten Ausschuss der Kammer zu einem Vorstellungsgespräch eingeladen. Der Ausschuss berichtet dem Vorstand der Kammer. Der Vorstand der Kammer schlägt dem Justizministerium diejenigen Bewerber vor, mit denen die freien Anwärterstellen besetzt werden sollen. Unter Berücksichtigung von § 7 Abs. 2 BNotO werden durchweg die Bewerber mit den besten Examensergebnissen vorgeschlagen. Weicht die Kammer hiervon ab, etwa weil ein Bewerber bei dem Vorstellungsgespräch einen Eindruck hinterlassen hat, der ihn für die Führung eines öffentlichen Amtes als nicht geeignet erscheinen lässt, hat die Kammer das in ihrem Besetzungsvorschlag zu begründen. Das Ministerium ist an den Vorschlag der Kammer zwar nicht gebunden. Es hat aber wegen § 7

Abs. 2. BNotO nur ein sehr eingeschränktes Ermessen zu einer abweichenden Entscheidung.

2. Welches Organ entscheidet über die Annullierung der Zulassung? Wie gestaltet sich die Zusammensetzung dieses Organs?

Die Annullierung der Zulassung erfolgt ausschließlich durch ein **gerichtliches Verfahren** auf Antrag des Justizministeriums des betreffenden Bundeslandes. Zuständig ist das Oberlandesgericht. Die Entscheidung wird durch einen besonderen Notarsenat des Oberlandesgerichts getroffen. Der Notarsenat setzt sich zusammen aus drei Berufsrichtern und zwei Notaren, die von der regionalen Kammer für jeweils vier Jahre vorgeschlagen und vom Gerichtspräsidenten ernannt werden.

Gegen das Urteil des Oberlandesgerichts ist Revision beim Bundesgerichtshof (BGH) zulässig. Der Notarsenat beim BGH wird auf gleiche Weise gebildet wie bei den Oberlandesgerichten. Das Vorschlagsrecht für die notariellen Beisitzer beim BGH steht der Bundesnotarkammer zu.

3. Unterliegen die Mitglieder der in diesem Gutachten genannten Organe oder Institutionen einer besonderen öffentlichen Kontrolle (finanzielles Monitoring, öffentliche Deklarierungspflicht) ?

Die Bundesnotarkammer sowie die regionalen Notarkammern unterliegen als Körperschaften des öffentlichen Rechts der Rechtsaufsicht der jeweiligen Justizministerien. Notare unterliegen hinsichtlich ihrer Amtsführung der Dienstaufsicht, die durch die Justiz ausgeübt wird.

Für die Ausübung einer Nebentätigkeit ist § 8 Bundesnotarordnung einschlägig. Danach gilt:

- 3.1. Der Notar darf kein besoldetes öffentliche Amt ausüben.
- 3.2. Der Notar darf keinen weiteren Beruf ausüben.
- 3.3. Der Notar bedarf der Genehmigung der Aufsichtsbehörde zur Übernahme einer Nebentätigkeit gegen Vergütung und zum Eintritt in den Vorstand, Aufsichtsrat oder ein anderes Organ eines gewerblichen Unternehmens.

Vor der Entscheidung über die Genehmigung, die in der Praxis nur in seltenen Fällen erteilt wird, ist die Notarkammer zu hören.

Finanzielles Monitoring oder eine öffentliche Deklarierungspflicht bezüglich der Einkünfte oder des Vermögens der Notare, die auch zu den obengenannten Organen der Kontrolle gehören, gibt es nicht. Hier unterscheiden sie sich als freiberufliche Selbständige von den Beamten.

Koblenz / Berlin, den 17. Oktober 2021

Justizrat Richard Bock

Генеральний уповноважений Федеральної палати нотаріусів
у міжнародних справах

Висновок згідно запиту Нотаріальної палати України

**Процедура допуску нотаріусів до професії та контроль за органами і особами, які
приймають в цьому участь в Німеччині**

Попереднє зауваження

В Німеччині не можна відразу після обох державних юридичних іспитів подаватися на призначення на посаду нотаріуса. На відміну від випускника, який безпосередньо після складання обох державних юридичних іспитів може бути призначений на посаду судді або прокурора чи отримати допуск на зайняття адвокатською діяльністю, майбутній нотаріус повинен спершу перед своїм призначенням пройти стажування в одному із нотаріальних бюро тривалістю щонайменше три роки. Для цього він повинен подати свою кандидатуру до відповідної регіональної нотаріальної палати на зайняття вільного місця нотаріуса. Якщо регіональна нотаріальна палата приймає його на службу в якості стажера, то його пізніше призначення нотаріусом презюмується, звісно за деяких можливих виключень.

Таким чином процедура відбору здійснюється в Німеччині вже під час призначення на стажування (нотаріальний асесор/стажер-нотаріус). Тому вся наступна інформація спиратиметься саме на цю процедуру.

**1. Який орган в Німеччині приймає рішення щодо визначення кваліфікації особи, що
кандидує на заняття посади нотаріуса?**

Кількість посад нотаріусів в Німеччині визначається для кожної округу відповідної регіональної палати. Їх визначає міністерство юстиції відповідної федеральної землі за погодженням з регіональною палатою. Палата щорічно аналізує, яка кількість посад нотаріусів ймовірно стане вільною із збігом наступних трьох років. Згідно з цим аналізом визначається кількість нотаріальних асесорів/стажерів-нотаріусів, які мають бути відібрані для зайняття у майбутньому посад нотаріусів.

В принципі, будь-який випускник, який успішно склад обидва державних юридичних іспити, може подати свою кандидатуру на зайняття відповідної посади. Проте відібраними можуть бути лише ті кандидати, які мають більшу кількість балів по державних юридичних іспитах (§ 7 абз. 2 Федерального положення про нотаріат (BNotO)). Призначення здійснюється міністерством юстиції відповідної федеральної землі згідно з § 7 абз. 3 BNotO та після заслуховування позиції нотаріальної палати відповідної федерально землі.

Примітка:

З точки зору практики рішення міністерства юстиції відповідної землі фактично готується нотаріальною палатою. Кандидати, які згідно із результатами складання ними державних юридичних іспитів вважаються гідними призначення, запрошуються до палати на співбесіду із спеціально створеною для цього комісією. Після співбесід комісія інформує членів правління палати. Надалі правління палати пропонує міністрові юстиції тих кандидатів, які вважаються гідними бути призначеними на вільні місця стажерів. Із дотриманням вимог § 7 абз. 2 BNotO зазвичай обираються кандидати із найкращими результатами складання державних юридичних іспитів. Якщо палата відхиляється від цієї практики, наприклад якщо під час співбесіди хтось із таких кандидатів залишив по собі не надто позитивне враження і вважається, що він не здатний займати цю посаду, то палата зобов'язана письмово обґрунтувати це рішення в пропозиції щодо призначення/не-призначення. Звісно міністерство юстиції не зв'язане пропозицією палати. Проте, згідно з § 7 абз. 2 BNotO, воно має дуже обмежений простір для власного розсуду в рамках прийняття іншого/відмінного рішення.

**2. Який орган приймає рішення про анулювання допуску до нотаріальної діяльності?
Яким є склад відповідного органу?**

Анулювання допуску здійснюється виключно за результатами судового розгляду на підставі поданої до суду заяви міністерства юстиції відповідної федеральної землі. Компетенцією на такі провадження наділені вищі суди земель. Рішення приймається спеціально утвореним для цього

сенатом у справах нотаріусів у відповідному вищому суді землі. Сенат у справах нотаріусів складається з трьох професійних суддів та двох нотаріусів, які подаються до його складу відповідною нотаріальною палатою і затверджуються президентом суду на строк у чотири роки.

Проти рішення вищого суду землі допускається подання касаційної скарги до Федеральної Судової Палати. Склад сенату Федеральної Судової Палати у справах нотаріусів визначається за аналогічною формулою, як й у вищих судах землі. Право пропонувати нотаріусів до складу такого сенату належить вже відповідно Федеральній нотаріальній палаті.

3. Чи підлягають члени зазначених в цій довідці органів/інституцій спеціальному публічному контролю (фінансовий моніторинг, обов'язок публічного декларування)?

Як Федеральна нотаріальна палата, так і регіональні нотаріальні палати як об'єднання публічного права, підпадають лише під правовий нагляд з боку відповідного міністерства юстиції. Нотаріуси з точки зору їх службової діяльності підпадають лише під службовий нагляд з боку відповідного міністерства юстиції.

Щодо зайняття додатковою діяльністю актуальними є положення § 8 BNotO. Згідно з ним діє наступне:

3.1. Нотаріус не може займати іншу оплачувану посаду.

3.2. Нотаріус не може займатися іншою професією.

3.3. Нотаріус повинен отримати дозвіл з боку органу нагляду для зайняття додатковою оплачуваною діяльністю та на входження до складу правління, наглядової ради або іншого органу виробничого підприємства.

Перед прийняттям рішення щодо надання дозволу, яке на практиці надається лише у поодиноких випадках, має бути заслухана відповідна нотаріальна палата.

Додаткового фінансового моніторингу або обов'язку публічного декларування щодо доходів та майна нотаріусів, у тому числі для тих, які належать до вищезазначених органів контролю, в Німеччині не передбачено. Саме цим вони як представники самостійної вільної професії відрізняються від становища чиновників.

Кобленц/Берлін, 17 жовтня 2021 року

Радник юстиції Ріхард Бок

